

društvo za sonaraven razvoj
Association for Sustainable Development

Poročanje slovenskih podjetij o skrbnem pregledu na področju človekovih pravic, okolja in podnebnih sprememb

Analiza letnih poročil podpisnikov Zaveze
k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju

Poročanje slovenskih podjetij o skrbnem pregledu na področju človekovih pravic, okolja in podnebnih sprememb

Analiza letnih poročil podpisnikov Zaveze
k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju

Avtorici: Elena Lunder, Živa Lopatič

PRAVIČNA
TRGOVINA SLOVENIJA
Ni smó sprememba!

Publikacija je nastala v okviru projekta, ki ga sofinancirata FoE Europe in Wellspring Philanthropic Fund.

Za vsebino publikacije so odgovorni izključno avtorji in partnerji projekta ter ne odraža nujno stališč (so)financerjev.

Ljubljana, december 2024

/ Vsebina

Povzetek /4

Summary /6

1. **Uvod /8**

2. **Varovanje človekovih pravic in skrb za okolje v gospodarstvu: praksa in zakonodaja /10**

2.1. Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu /10

2.2. Direktiva o poročanju podjetij glede trajnosti (CSRD) in direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnosti (CSDDD) /12

3. **Analiza poročanja o človekovih pravicah v slovenskih podjetjih /15**

3.1. Metodologija /15

3.2. Izsledki pregleda letnih poročil /16

3.2.1. Splošni vidiki poročanja o človekovih pravicah in okolju /17

3.2.2. Skrbni pregled in vrednostna veriga /19

3.2.3. Poročanje o konkretnih človekovih pravicah ter vplivih na okolje in podnebne spremembe /24

4. **Zaključek in priporočila /27**

4.1. Priporočila /28

Priloga 1: Podpisniki zaveze k spoštovanju človekovih pravic po letu podpisa /29

Priloga 2: Vprašalnik za ocenjevanje trajnostnih poročil organizacij /30

Povzetek

V Sloveniji smo leta 2018 sprejeli Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (v nadaljevanju NAN). NAN kot največja tveganja za kršitve človekovih pravic v gospodarskih procesih v Sloveniji navaja izkoriščanje delovne sile (npr. prekarno delo in diskriminacijo) ter škodljive vplive na okolje.

Od leta 2019 je na podlagi NAN 29 podjetij podpisalo prostovoljno Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju, v okviru katere morajo podjetja po treh letih od podpisa izvajati in poročati o izvajanju skrbnega pregleda vplivov na človekove pravice in okolje v svojih vrednostnih verigah.

Pred vami je tretja analiza letnih poročil podjetij, ki so zavezo podpisala v letih 2019 in 2020. Ta podjetja zaposlujejo več kot 40.000 ljudi in delujejo v več kot 20 državah. Analiza ocenjuje napredek v preteklih treh letih poročanja o izvajanju zaveze ter uspešnost prostovoljne zaveze pri doseganju ciljev na področju varovanja človekovih pravic in okolja v vrednostnih verigah podjetij. V prvi analizi so bila ocenjena poročila 11, v drugi 15 podjetij in letos 16 podjetij.

Glavne ugotovitve:

1. Čeprav se je poročanje o vplivih na okolje ter aktivnostih za spremembe pri nekaterih podpisnikih izboljšalo, ugotavljamo, da vplivi na človekove pravice še vedno pogosto niso jasno opredeljeni, zato jih podjetja ne zaznajo o njih ne poročajo. Izjema so posamezne človekove pravice, ki jih že vrsto let opredeljuje slovenska zakonodaja in katerih spoštovanje nadzorujejo slovenske inšpekcijske službe (npr. varnost pri delu, korupcija, enakost spolov).
2. Samo štiri podjetja v določenih delih svoje vplive jasno povežejo tudi s človekovimi pravicami. Na splošno podjetja z nekaj izjemami navajajo le človekove pravice, ki so navedene kot prednostne naloge NAN.
3. Podjetja se pri oceni vplivov svojega delovanja še vedno osredotočajo predvsem na zaščito človekovih pravic lastnih zaposlenih, ne pa tudi na zaščito človekovih pravic v vrednostnih verigah podjetja.
4. Podjetja kljub zavezi ne izvajajo procesa skrbnega pregleda. Mehanizem zaznave, preprečevanja in odprave tveganj, povezanih z negativnimi vplivi na človekove pravice, ni jasno predstavljen v nobenem poročilu.
5. Pet podpisnikov zaveze ne poroča o pritožbenem mehanizmu, ki bi bil lahko povezan s človekovimi pravicami.
6. Podjetja ne prepoznavajo vplivov in tveganj, povezanih s človekovimi pravicami v vrednostnih verigah in v različnih državah delovanja. Tako jih na primer manj kot polovica poroča o vključevanju klavzul v pogodbe in kodeksih delovanja, ki naj bi veljali za vse odvisne družbe. Nobeno ne poroča o oceni tveganj, ki bi vključevala vrednostno verigo.
7. Podjetja v poročilih za leto 2023 pogosteje omenjajo konkretne človekove pravice primerjavi s poročili za leto 2022. Delež tovrstnih podjetij je še vedno nizek, vendar je napredek opazen.

8. Večina podjetij v svojih poročilih omenja tudi podnebne spremembe, prav tako jih večina poroča o onesnaževanju ter o emisijah obsega 1 in 2, le štiri podjetja pa poročajo o emisijah obsega 3.
9. Analiza je pokazala, da podjetja v poročilih ne razločujejo jasno med lastnimi vplivi na okolje in družbo ter vplivi, ki jih imajo okoljski in družbeni dejavniki na podjetje, kar kaže na slabo razumevanje pomembnosti vplivov, ki jih imajo podjetja na človekove pravice in okolje ter podnebne spremembe.

Summary

In 2018, Slovenia adopted the National Action Plan on Business and Human Rights (NAP). The NAP identifies both labour exploitation (e.g. precarious work and discrimination) and negative environmental impacts as the main risks of human rights violations in business operations in Slovenia.

As of 2019, 29 companies have signed a voluntary Commitment to Respect Human Rights in Business Operations based on the NAP. As part of the Commitment, companies are required to implement and report on the implementation of due diligence on human rights and environmental impacts in their value chains three years after signature.

For the third consecutive year, we are analysing the annual reports of companies that signed the Commitment between 2019 and 2020. These companies employ more than 40,000 people and operate in more than 20 countries. The analysis assesses progress in reporting on the implementation the Commitment that has been observed over the past three years, as well as the effectiveness of the Voluntary Commitment in achieving human rights and environmental objectives in companies' value chains. The first analysis assessed the reports of 11 companies, the second 15 and this year we reviewed reports of 16 companies.

Key findings:

1. Although reporting on environmental impacts and activities to address them has improved for some signatories, we find that human rights impacts are still often not clearly defined by companies and thus not identified or reported on. Exceptions are individual human rights that have been defined in Slovenian legislation and are monitored by Slovenian inspection services for many years (e.g. safety at work, corruption, gender equality).
2. Only four companies clearly link their impacts to human rights in specific sections. In general, with a few exceptions, companies only mention human rights which have been identified as a priority for the implementation of the NAN.
3. The assessment of the impact of companies' activities in the reports continues to focus primarily on the protection of the human rights of their own employees, rather than on the protection of rights holders in the company's value chains.
4. Despite the commitment, companies do not implement a due diligence process. The mechanism for identifying, preventing and addressing risks related to negative human rights impacts is not clearly presented in any of the reports.
5. Five signatories to the Commitment do not report on a grievance mechanism that could be linked to human rights.
6. The companies fail to identify human rights impacts and risks across value chains and countries of operation. For example, less than half report on

contract clauses and codes of conduct that should apply to all subsidiaries. None report on a risk analysis which would include the value chain.

7. Compared to the 2022 reporting, more 2023 reports mention specific human rights. The numbers are still low, but we are seeing progress in reporting.
8. Most companies mention climate change in their reports and most report on Scope 1 and 2 pollution and emissions, with only four companies reporting on Scope 3.
9. The analysis showed that company reports do not clearly distinguish between the company's environmental and social impacts and the impacts of environmental and social factors on the company, indicating a weak understanding of the importance of the impacts that companies have on human rights and the environment and climate change.

1. Uvod

Zavedanje o vplivu gospodarstva na človekove pravice, okolje in podnebne spremembe je vedno bolj prisotno, s tem pa je vedno večja tudi potreba po trajnostnem ravnanju podjetij. Zato so na mednarodni ravni Združeni narodi sprejeli Smernice za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu.¹ Ravnanje podjetij je vse bolj v ospredju, tako na agendi Evropske unije (v nadaljevanju EU) kot tudi v pozivih civilne družbe. Izpostavljanje kršitev človekovih pravic in uničevanja okolja, za katere so odgovorna nekatera podjetja, je pomembno tudi v Sloveniji.² Raziskave kažejo na sistemske težave pri prepoznavanju in preprečevanju tovrstnih dejanj na državni ravni in na ravni podjetij.³ Podjetja lahko neposredno kršijo človekove pravice svojih zaposlenih ali drugih deležnikov, hkrati pa lahko s svojim zavestnim ali nezavednim (ne)delovanjem prispevajo h njihovemu kršenju ali pa so pri tem soudeležena.⁴

Na podlagi Nacionalnega akcijskega načrta (v nadaljevanju NAN) imajo slovenska podjetja od leta 2019 priložnost podpisati prostovoljno Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju (v nadaljevanju Zaveza)⁵. Poročilo *Analiza poročanja slovenskih podjetij o skrbnem pregledu* (angl. due diligence) *na področju človekovih pravic* je tretje tovrstno poročilo. V prvem (februar 2023) in drugem poročilu (november 2023) smo analizirali poročanje slovenskih podjetij, ki so podpisala zavezo, za poročevalski leti 2021,⁶ ko je poročalo 11 podjetij, ter 2022⁷, ko je poročalo 15 podjetij. V tokratnem poročilu pa smo pod drobnogled vzeli revidirana letna poročila za leto 2023.

Namen analize je oceniti učinkovitost prostovoljne zaveze podjetij k izvajanju skrbnega pregleda za prepoznavanje in odpravljanje kršitev človekovih pravic in varovanje okolja. To preverjamo z analizo poročanja podjetij o skrbnem pregledu svojih vplivov na človekove pravice in okolje, s katero ugotavljamo, v kolikšni meri so posamezna podjetja prilagodila svoje poslovanje glede na podpisano prostovoljno zavezo.

V primerjavi s poročiloma za leti 2021 in 2022 je opazno boljše poročanje podjetij predvsem na področju okoljskih vplivov. Na splošno pa je kakovost poročanja v zadnjem letu nižja. Med 16 podjetji, katerih poročila smo pregledali, so le tri izboljšala poročanje, sedem je ostalo nespremenjenih, kar šest pa jih je poročalo slabše

1 <https://www.ungpreporting.org>

2 <https://www.gov.si teme/clovekove-pravice-v-gospodarstvu>

3 *S skrbnim pregledom do trajnostnosti: usmeritve in praktični primeri*, dostopno na <https://focus.si/wp-content/uploads/2024/03/s-skrbnim-pregledom-final.pdf?>; <https://knowthechain.org/wp-content/uploads/2022-KTC-mHREDD-brief.pdf>.

4 https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

5 Predloga Zaveze k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju je objavljena na spletni strani Ministrstva za zunanje zadeve: <https://www.gov.si teme/clovekove-pravice-v-gospodarstvu>.

6 <https://focus.si/wp-content/uploads/2023/03/Analiza-NAN-SI-final.pdf?>

7 https://focus.si/wp-content/uploads/2024/01/2023-analiza-porocanja-podjetij_clovekove-pravice-pop.pdf?

kot za leto 2022. Analiza ponovno potrjuje, da imajo prostovoljne zaveze le omejen vpliv, in tako odpira vprašanje smiselnosti take državne iniciative, ki jo lahko podjetja v nekaterih primerih izkoriščajo zgolj za zeleno zavajanje. Kljub temu, da se nam obeta zakonodaja, ki bo urejala izvajanje in poročanje o skrbnem pregledu glede človekovih pravic in vplivov na okolje,⁸ bi moral NAN ohraniti svojo strateško vlogo ter prispevati k smiselni pripravi in izvajanju zakonodaje o odgovornosti podjetij.

16

PODJETIJ

BTC, d.d., Krka, d.d., Lek, d.d.,
Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o.,
Pošta Slovenije, d.o.o., SID banka,
d.d., Slovenske železnice, d.o.o.,
Slovenski državni holding, d.d.,
Vzajemna, d.v.z., Zavarovalnica
Triglav, d.d., GEN energija, d.o.o.,
Kontrola zračnega prometa
Slovenije, d.o.o., JP komu-
nala Slovenj Gradec, d.o.o.,
Telekom Slovenije, d.d., Triglav,
Zdravstvena zavarovalnica, d.d.

43.168

ZAPOSLENIH

21

DRŽAV

(podružnice in proizvodne
lokacije)

Slovenija, Hrvaška, Nemčija,
Poljska, Ruska federacija,
Kitajska, Črna Gora, Srbija,
Bosna in Hercegovina, S.
Makedonija, Italija, Ukrajina,
Albanija, Turčija, Grčija,
Bolgarija, Avstrija, Gruzija,
Češka, Romunija, Kosovo

Slika 1: Podjetja, vključena v analizo (podatki za leto 2023)

8

Direktiva glede poročanja podjetij o trajnostnosti (v nadaljevanju CSRD): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464>; Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (v nadaljevanju CSDDD): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A52022PC0071>.

2. Varovanje človekovih pravic in skrb za okolje v gospodarstvu: praksa in zakonodaja

2.1. Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu

Postopek skrbnega pregleda spoštovanja človekovih pravic je razvil John Ruggie, posebni odposlanec Organizacije združenih narodov, in je del Smernic Združenih narodov za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (angl. *United Nations' Guiding Principles on Business and Human Rights*; UNGP). Smernice so bile enoglasno sprejete v Svetu za človekove pravice OZN. S tem je bilo na mednarodni ravni uradno prepoznano, da so podjetja odgovorna za spoštovanje človekovih pravic. Zaradi vse bolj očitne potrebe po zaščiti človekovih pravic v mednarodnih vrednostnih verigah podjetij je bil sprejem UNGP nujen.⁹

V skladu z mednarodnim pravom so države tiste, ki so odgovorne za varstvo človekovih pravic oseb in okolja v njihovi pristojnosti. To ustvarja neenakomeren mozaik človekovih pravic, pravic delavcev in varstva okolja na globalni ravni, kar so izkoristila multinacionalna podjetja, ki so tako našla način za čim cenejšo proizvodnjo s selitvijo delov proizvodnje v države, kjer je državna zaščita najšibkejša. Razlogi za to, da se nekatere države ne posvečajo krepitvi varstva človekovih pravic in skrbi za okolje v svoji pristojnosti, so lahko različni. A celovita raziskava, ki je bila podlaga za oblikovanje UNGP, je pokazala, da so države v številnih primerih odvisne od izvoza določene surovine ali proizvoda, zaradi česar jih nekatera podjetja ali interesne skupine nagovarjajo, da ohranijo nizko raven varstva in tako ustvarijo ugodno okolje za podjetja, ki želijo proizvajati poceni,¹⁰ pogosto pod ceno stroškov izdelave.¹¹ Nadaljnje raziskave so pokazale, da v nekaterih primerih multinacionalke neposredno pritiskajo na države, ki so finančno šibkejše od njih¹²

V praksi morajo podjetja izvajati stalen skrbni pregled spoštovanja človekovih pravic in okolja (angl. *human rights and environmental due diligence*), da bi opredelila, ublažila, odpravila in poročala o kršitvah človekovih pravic v svojih

9 Ruggie, J. (2013). *Just Business: Multinational Corporations and Human Rights*. New York: W. W. Norton & Company. https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4424946/mod_resource/content/1/Ruggie%20-%20Just%20Business.pdf.

10 https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

11 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_556336.pdf

12 Ruggie, J. (2013). *Just Business* (glej opombo 11)

vrednostnih verigah. Na podlagi UNGP je bil ta postopek skupaj z načelom odgovornosti podjetij vključen tudi v smernice Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju: OECD) za multinacionalna podjetja ter v tristransko deklaracijo Mednarodne organizacije dela (v nadaljevanju: MOD) o načelih glede multinacionalnih podjetij in socialne politike. Smernice UNGP so vzpostavile okvir »zaščita, spoštovanje, odpravljanje« (angl. *protect, respect, remedy*), ki določa obveznosti držav, a tudi vlogo gospodarskih družb od katerih se zahteva spoštovanje veljavnih pravnih okvirjev, vključno s človekovimi pravicami.

Kaj je skrbni pregled človekovih pravic in okolja?

Skrbni pregled je postopek, s katerim podjetja opredelijo, preprečijo in ublažijo dejanske in morebitne negativne vplive na okolje in ljudi, povezane z njihovim poslovanjem, ter pojasnijo način, na katerega naslavlja te vplive. Ti vplivi vključujejo negativne vplive, ki so povezani z lastnimi dejavnostmi podjetja ter z višjim in nižjim delom njegove vrednostne verige, tudi prek proizvodov oz. storitev ter poslovnih odnosov podjetja. Skrbni pregled je stalna praksa, ki se prilagaja na – oziroma lahko sproži – spremembe v strategiji, poslovnem modelu, dejavnostih, poslovnih odnosih, poslovanju, nakupu in prodaji podjetja (ESRS, 2023).

V zadnjih desetih letih je večina evropskih držav v okviru svojih dolžnosti vzpostavila Nacionalne akcijske načrte za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (NAN).¹³ Slovenija je NAN sprejela novembra 2018, kot prednostne teme za slovenski prostor pa so prepoznali:

1. preprečevanje diskriminacije in neenakosti ter promocijo enakih možnosti;
2. promocijo in varstvo temeljnih delavskih pravic,¹⁴ tudi v transnacionalnih podjetjih oziroma v celotni proizvodni verigi;
3. preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej ter
4. varstvo okolja, ohranjanje narave in trajnostni razvoj.

¹³ Slovenski NAN je na voljo na povezavi https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Business/NationalPlans/Slovenia_Slovenian.pdf.

¹⁴ Načeloma se izraz »temeljne delavske pravice« navezuje na Deklaracijo MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu. V deklaraciji so navedene štiri temeljne delavske pravice:

- svoboda združevanja in dejansko priznavanje pravice do kolektivnih pogajanj;
- odprava vseh oblik prisilnega ali obveznega dela;
- dejanska odprava dela otrok;
- odprava diskriminacije pri zaposlovanju in poklicnem delu.

NAN le površno opiše, zakaj so bila izbrana ta področja in ne druga, in ne omenja namena ponovne presoje izbora po določenem času glede na morebiten napredek ali druge spremenjene okoliščine. Smernice UNGP dovoljujejo prioritarno naslavljanje vplivov, a mora odločitev za to temeljiti na jasni oceni resnosti in neopopravljivosti, kar ne pomeni, da se ostalih dejanskih in možnih tveganj ne naslovi takoj, ko je to mogoče. V vsakem primeru je treba odločitev redno presojati in prilagajati glede na nove potrebe in zmožnosti. Ob tem je v NAN navedeno, da lahko podjetja »v veliki meri zagotavljajo spoštovanje človekovih pravic s tem, da dosledno izvajajo že obstoječe predpise«. Čeprav je med prednostnimi temami omenjena pomembnost naslavljanja temeljnih delavskih pravic v celotni vrednostni verigi, ta odgovornost ni prepoznana kot ključna. To je problematično, saj se obstoječi predpisi glede varovanja delavskih pravic, na katere se NAN zanaša, navezujejo samo na slovenski prostor.

Slovenski NAN se osredotoča na odgovornost države, da zaščiti človekove pravice in zagotovi možnosti poprave škode. Ob tem imajo podjetja možnost prostovoljno pristopiti in podpisati Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju,¹⁵ s čimer se zavežejo, da bodo:

1. vključila spoštovanje človekovih pravic v politiko podjetja,
2. imenovala skrbnika_co za človekove pravice,
3. izvajala skrbni pregled za identifikacijo ključnih dejavnikov tveganja za kršitve človekovih pravic,
4. o tem poročala v letnem ali trajnostnem poročilu,
5. vzpostavila pritožbeni mehanizem ter komunicirala z deležniki in jih ozaveščala,
6. spoštovala človekove pravice v vrednostni verigi,
7. sodelovala za večje spoštovanje človekovih pravic.

Do konca leta 2023 je zavezo podpisalo kar 27 podjetij, dve podjetji pa so jo podpisala v letu 2024. Do objave tega poročila je tako prostovoljno zavezo podpisalo 29 podjetij.

2.2. Direktiva o poročanju podjetij glede trajnostnosti (CSRD) in direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (CSDDD)

V letih po sprejemu UNGP in naknadni pripravi nacionalnih akcijskih načrtov s strani večine evropskih držav je Evropska komisija na podlagi strokovne ocene predlagala zakonodajo, ki bi zagotovila, da evropska podjetja morajo izvajati skrbni pregled v podjetjih glede trajnostnosti in o njem poročati. Po letih prostovoljnih zavez je bilo jasno, da slednje ne bodo zadostovale za zagotovitev spoštovanja

¹⁵ <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/clovekove-pravice/Zaveza-k-spostovanju-CP.docx>

človekovih pravic in okolja v globalnih vrednostnih verigah. Tudi nedavna raziskava organizacije World Benchmarking Alliance je pokazala, da korake skrbnega pregleda bolje izvajajo podjetja v tistih državah, ki so sprejele zakonodajo o obveznem izvajanju skrbnega pregleda in transparentnem poročanju podjetij.¹⁶

CSRD je direktiva o poročanju podjetij glede trajnosti (angl. *Corporate Sustainability Reporting Directive*),¹⁷ ki je v veljavi od 14. 12. 2022. Dopolnjuje obstoječa pravila glede poročanja o trajnosti, predhodno opredeljena v Direktivi o nefinančnem poročanju (angl. *Non-financial Reporting Directive*; NFRD), in naj bi bila prenesena v pravni red Republike Slovenije (v Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah - ZGD-1J) do konca leta 2024. CSRD z novimi pravili odpravlja težave s kakovostjo in zanesljivostjo dosedanjega nefinančnega poročanja podjetij, ki povzročajo vrzel v odgovornosti. Cilj CSRD je postopna izenačitev poročanja o trajnosti s finančnim poročanjem, tako da bo imela javnost dostop do zanesljivih in primerljivih podatkov. Evropska komisija za dosego tega cilja pravkar sprejema tudi obvezne skupne standarde poročanja o trajnosti (angl. *European Sustainability Reporting Standards*; ESRS).

CSDDD je direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnosti (angl. *Corporate Sustainability Due Diligence Directive*), ki podjetja obvezuje k izvajanju skrbnih pregledov glede trajnosti ter vzpostavi akcijskega načrta za skladnost poslovanja s cilji Pariškega sporazuma. Direktiva je v veljavi od 25. 7. 2024 in bo prenesena v slovenski pravni red do sredine leta 2026. Medtem ko CSRD določa obvezno poročanje o trajnosti, vključno s samim skrbnim pregledom, pa CSDDD podjetjem nalaga konkretne korake za izvajanje skrbnega pregleda ter predvideva administrativne in civilnopravne mehanizme odgovornosti podjetij v primeru kršitev te obveze. Več o CSDDD si lahko preberete v Pregledu direktive o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnosti.¹⁸

CSRD

- Okvir in standardi za poročanje o trajnosti;
- Poročanje o vplivih v celotni vrednostni verigi;
- Pričakuje transparentnost in primerljivost podatkov.

Skupno:

- Smernice OECD za večnacionalna podjetja;
- Smernice OZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (UNGP);
- Priprava načrta za podnebni prehod.

CSDDD

- Obvezen skrbni pregled vplivov v celotni vrednostni verigi;
- Zahteva obvezno poročanje po CSRD;
- Pričakuje in zahteva zmanjševanje negativnih vplivov na človekove pravice in okolje.

Slika 2: Primerjava CSRD in CSDDD

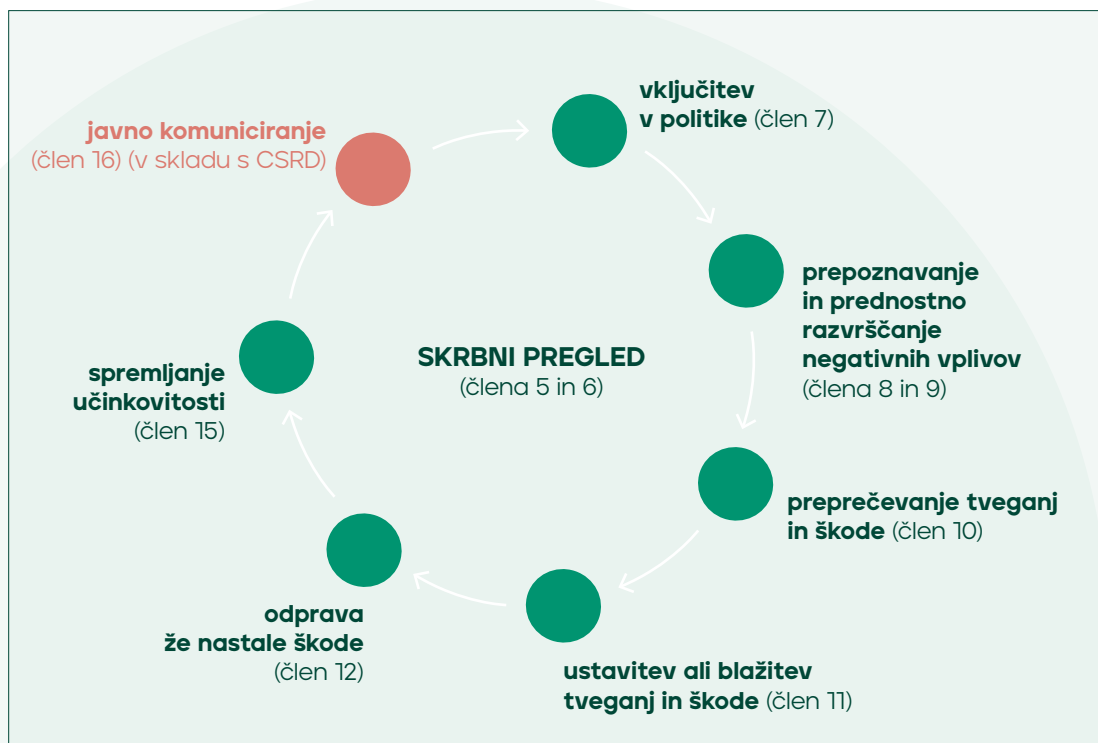
Direktivi imata skupna skrbni pregled in pripravo načrta za podnebni prehod. Ker CSRD podjetjem že nalaga obveznost poročanja o skrbnem pregledu, CSDDD ne zahteva ločenega poročanja, ampak prepoznava poročanje, ki ga podjetja že izvajajo v skladu s CSRD. Skrbni pregled je vsebina, ki zavzema pomemben del standardov ESRS (oz. direktive CSRD). Tako CSRD kot iz nje izhajajoči standardi se

¹⁶ <https://assets.worldbenchmarkingalliance.org/app/uploads/2024/11/CHRB-5X-Report-1.pdf>

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464>

¹⁸ <https://focus.si/publikacija/spodbujanje-korporativne-odgovornosti-podjetij>

v več delih sklicujejo prav na načela UNGP ter na smernice OECD za večnacionalna podjetja. Podjetja bodo namreč v skladu s CSRD morala poročati o dejavnikih na področju okolja (E), družbe (S) in upravljanja (G)¹⁹. V ta namen pa bodo morala najprej prikazati postopek ocenjevanja bistvenih vplivov, priložnosti in nevarnosti oz. prikazati dvojno pomembnost: finančno pomembnost in pomembnost vplivov. Če se finančna pomembnost navezuje izključno na poslovno uspešnost podjetja, pa se pomembnost vplivov nanaša na vplive, ki jih ima podjetje navzven, in sicer na človekove pravice, okolje in podnebne spremembe. Za identificiranje teh vplivov pa mora imeti podjetje vzpostavljen postopek skrbnega pregleda, ki ga zahteva CSDDD:

Slika 3: Postopek skrbnega pregleda v CSDDD (v skladu z UNGP in smernicami OECD)

Podjetja bodo skladno z direktivo CSRD v poročilo glede trajnostnosti morala vključiti Izjavo o skrbnem pregledu, v kateri bodo razkrila informacije o postopkih skrbnega pregleda (ESRS 2, GOV-4) prav tako se posamezni koraki in vidiki skrbnega pregleda pojavljajo v številnih drugih delih standardov ESRS. A po drugi strani CSRD ne predpisuje nobenih posebnih zahtev glede ravnanja v zvezi z ukrepi skrbnega pregleda.

Če povzamemo, direktiva CSDDD od podjetij pričakuje, da izvedejo skrbni pregled svojih vplivov na spoštovanje človekovih pravic in okolja, medtem ko direktiva CSRD pričakuje transparentnost poročanja o teh vplivih. Namen je, da podjetja obe direktivi implementirajo povezano. Sočasna implementacija sicer najverjetneje ne bo izvedljiva, saj CSDDD še ni prenesena v nacionalni pravni red, vseeno pa je njene določbe smiselno upoštevati že ob implementaciji določb CSRD.

19

ESG načela v sodobnem poslovnem svetu dobivajo vse večji pomen. ESG je kratica za »environmental« (okolje), »social« (družba) in »governance« (upravljanje), kar predstavlja tri osnovne stebre odgovornega in trajnostnega poslovanja.

3. Analiza poročanja o človekovih pravicah v slovenskih podjetjih

3.1. Metodologija

Metodologijo ocenjevanja oz. pregleda letnih poročil v zvezi s poročanjem o spoštovanju človekovih pravic v gospodarstvu smo zastavili leta 2022, ob izvedbi prve tovrstne analize.²⁰ Izhaja predvsem iz Smernic OZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu, priloge NAN, pa tudi smernic za družbeno odgovornost podjetij ISO 26000 ter standardov GRI (angl. *Global Reporting Initiative*) za trajnostno poročanje. V letu 2023 smo metodologijo dopolnili z zahtevami in vsebinami direktive CSRD oz. iz nje izhajajočih EU standardov poročanja ESRS.²¹ Letos pa smo pri ocenjevanju upoštevali tudi dejstvo, da je v vmesnem času začela veljati direktiva CSRD in da se podjetja že pripravljajo, da bodo za leto 2024 poročala po standardih ESRS.

Metodologija, ki smo jo uporabljali ob analizi poročil, je omejena na predzadnjega od naštetih korakov skrbnega pregleda – poročanje o skrbnem pregledu in spoštovanju človekovih pravic (glej Sliko 3). O spoštovanju človekovih pravic in okoljskih standardov lahko podjetje poroča v letnem poročilu ali posebnem trajnostnem poročilu oziroma v poročilu o družbeni odgovornosti podjetja, v katerem poroča tudi o drugih kazalnikih trajnostnosti poslovanja. Čeprav poročanja o človekovih pravicah ne moremo neposredno povezovati z dejanskim stanjem in aktivnostmi podjetja (in obratno – obsežno poročanje ne pomeni nujno, da tveganj ni ali da do kršenja človekovih pravic ne prihaja), lahko na podlagi predstavljene vsebine v letnih poročilih sklepamo o pomembnosti spoštovanja človekovih pravic in okoljskih standardov za podjetja, vsaj deloma oz. posredno pa tudi o aktivnostih podjetij na tem področju.

Vsebine, ki smo jih ocenjevali, smo tudi letos razdelili na **3 glavne sklope** ter pri identifikaciji človekovih pravic in vplivov na okolje upoštevali zahteve standardov ESRS ter vprašanje glede poročanja o emisijah (obsegov 1, 2 in 3).²² Metodologija

20 <https://focus.si/wp-content/uploads/2023/03/Analiza-NAN-SI-final.pdf>

21 https://focus.si/wp-content/uploads/2024/01/2023-analiza-porocanja-podjetij_clovekove-pravice-pop.pdf

22 Emisije iz obsega 1 so »neposredne emisije« iz virov, ki so v lasti ali pod nadzorom podjetja. Emisije obsega 2 so emisije, ki se sprostijo v ozračje zaradi uporabe kupljene energije ali drugih izdelkov. Te emisije se imenujejo »posredne emisije«, ker dejanske emisije nastanejo v drugem objektu, na primer v elektrarni. Emisije obsega 3 vključujejo vse druge posredne emisije, ki nastanejo v vrednostni verigi, kot so prevoz in uporaba prodanih izdelkov ter prevoz in odlaganje odpadkov.

se ni bistveno spreminjala in omogoča primerjavo z analizo poročil za leti 2021²³ in 2022.²⁴ Trije sklopi vprašanj so naslednji:

1. splošna vprašanja o poročanju glede trajnostnosti in človekovih pravic;
2. opis izvajanja skrbnega pregleda ter poročanje o človekovih pravicah v vrednostni verigi;
3. poročanje o specifičnih človekovih pravicah, sledenju standardom ESG in emisijah.

3.2. Izsledki pregleda letnih poročil

Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju, predlagano v okviru NAN, ki ga je leta 2018 sprejela Vlada Republike Slovenije, je do oktobra 2024 podpisalo 29 (slovenskih) podjetij. Slednja so se s podpisom prostovoljno zavezala k izvajanju skrbnega pregleda svojih vplivov na človekove pravice in okolje v vrednostnih verigah ter k poročanju o teh aktivnostih. Poleg tega so se zavezala, da bodo navedene ukrepe izvedla postopoma, a najpozneje v treh letih od podpisa izjave. Analiza tako temelji na pregledu poslovnih oz. trajnostnih poročil 16 slovenskih podjetij, ki so zavezo podpisala v letih 2019 in 2020. Čas za izpolnitev zaveze se je prvim podpisnikom iztekel konec leta 2022, ko smo opravili prvo analizo poročil za leto 2021.

Ključne ugotovitve analize poročil za leto 2023:

1. Čeprav se je poročanje o vplivih na okolje ter aktivnostih za spremembe pri nekaterih podpisnikih izboljšalo, ugotavljamo, da vplivi na človekove pravice še vedno pogosto niso jasno opredeljeni, zato jih podjetja ne zaznajo o njih ne poročajo. Izjema so posamezne človekove pravice, ki jih že vrsto let opredeljuje slovenska zakonodaja in katerih spoštovanje nadzorujejo slovenske inšpekcijske službe (npr. varnost pri delu, korupcija, enakost spolov).
2. Samo štiri podjetja v določenih delih svoje vplive jasno povežejo tudi s človekovimi pravicami. Na splošno podjetja z nekaj izjemami navajajo le človekove pravice, ki so navedene kot prednostne naloge NAN.
3. Podjetja se pri oceni vplivov svojega delovanja še vedno osredotočajo predvsem na zaščito človekovih pravic lastnih zaposlenih, ne pa tudi na zaščito človekovih pravic v vrednostnih verigah podjetja .
4. Podjetja kljub zavezi ne izvajajo procesa skrbnega pregleda. Mehanizem zaznave, preprečevanja in odprave tveganj, povezanih z negativnimi vplivi na človekove pravice, ni jasno predstavljen v nobenem poročilu.
5. Pet podpisnikov zaveze ne poroča o pritožbenem mehanizmu, ki bi bil lahko povezan s človekovimi pravicami.

23 <https://focus.si/wp-content/uploads/2023/03/Analiza-NAN-SI-final.pdf>

24 https://focus.si/wp-content/uploads/2024/01/2023-analiza-porocanja-podjetij_clovekove-pravice-pop.pdf

6. Podjetja ne prepoznajo vplivov in tveganj, povezanih s človekovimi pravicami v vrednostnih verigah in v različnih državah delovanja. Tako jih na primer manj kot polovica poroča o vključevanju klavzul v pogodbe in kodeksih delovanja, ki naj bi veljali za vse odvisne družbe.
7. Podjetja v poročilih za leto 2023 pogosteje omenjajo konkretne človekove pravice primerjavi s poročili za leto 2022. Delež tovrstnih podjetij je še vedno nizek, vendar je napredek opazen.
8. Večina podjetij v svojih poročilih omenja tudi podnebne spremembe, prav tako jih večina poroča o onesnaževanju ter o emisijah obsega 1 in 2, le štiri podjetja pa poročajo o emisijah obsega 3.
9. Analiza je pokazala, da podjetja v poročilih ne razločujejo jasno med lastnimi vplivi na okolje in družbo ter vplivi, ki jih imajo okoljski in družbeni dejavniki na podjetje, kar kaže na slabo razumevanje pomembnosti vplivov, ki jih imajo podjetja na človekove pravice in okolje ter podnebne spremembe.

3.2.1. Splošni vidiki poročanja o človekovih pravicah in okolju

Opažamo, da večina podjetij poroča o trajnostnem razvoju, pri tem pa se najpogosteje opira na metodologijo poročanja po prostovoljnih standardih trajnostnega poročanja, kot so standardi GRI in SASB (angl. *Sustainability Accounting Standards Board*). Določena podjetja se s tem ter z drugimi smernicami, okviri ali s sklicevanjem na zakonodajo že pripravljajo na poročanje po standardih CSRD oz. ESRS.^{25, 26} Kakovost poročanja se sicer med zavezanci močno razlikuje in je v večini primerov odvisna od zahtev zakonodaje²⁷ in uporabe prostovoljnih standardov, kot so standardi GRI.

Kakovost poročanja o človekovih pravicah	Nazivi podjetij	Št. podjetij (od skupno 16)
Ni poročanja o človekovih pravicah		0
Človekove pravice so omenjene	Slovenski državni holding, d.d., SID banka, d.d., Slovenske železnice, d.o.o., Plinovodi, d.o.o., GEN energija, d.o.o., JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o., BTC, d.d.	7
Poročanje o človekovih pravicah in korakih skrbnega pregleda	Vzajemna, d.v.z., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Telekom Slovenije, d.d., Krka d.d., Lek, d.d., Pošta Slovenije, d.o.o., Luka Koper, d.d., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d.	9

Tabela 1: Poročanje o človekovih pravicah

Opažamo, da podjetja vsako leto nadgrajujejo svoja trajnostna poročila, a je večji napredek opaziti predvsem pri poročanju o vplivih na okolje (zlasti o emisijah

25 Besedilo dokumenta European Sustainability Reporting Standards (ESRS) je na voljo na povezavi https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772.

26 Večina podjetij je identificirala tudi vplive na tri vidike trajnostnosti (kot so povzeti v ESG).

27 Tako je na primer poročanje natančnejše, če so podjetja zavezana k poročanju po direktivi NFRD (od leta 2024 naprej CSRD).

obsega 1 in 2), veliko manjši pa je napredek pri poročanju o vplivih na človekove pravice. Izjema je bilo poročilo podjetja BTC, d.d., ki je prvič po dveh letih poročalo o človekovih pravicah ter vplivih na okolje in podnebne spremembe. Nabor človekovih pravic v poročilih se ne povečuje in še vedno ostaja omejen predvsem na varnost pri delu in pravico do enakih možnosti in nediskriminacije, pri čemer je vedno pogosteje omenjena še pravica do zasebnosti. Pravico do združevanja in pravico do kolektivnega pogajanja omenja le 6 podjetij, čeprav sta ti dve pravici zaščiteni s slovensko delovnopravno zakonodajo. Podobno tudi prepoved prisilnega dela omenja le 5 podjetij. Zaradi narave dela posameznih podjetij, ki so podpisala zavezo, se med pravicami pojavita tudi pravica do vode (JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o.) ter pravica do zasebnosti in varstva podatkov (Telekom, d.d.).

Najbolj temeljito o človekovih pravicah še vedno poročata podjetji Zavarovalnica Triglav, d.d. in Luka Koper, d.d. Napredek podjetij pri poročanju je razviden iz Tabele 2. Ker so nekatera podjetja prostovoljno zavezo podpisala šele v letu 2020, so bila letos prvič vključena v analizo, zato njihovega poročanja ne moremo ocenjevati primerjalno.

PODJETJE	Kakovost poročanja o ČP 2021	Kakovost poročanja o ČP 2022	Kakovost poročanja o ČP 2023	Napredek v primerjavi s preteklim letom
BTC, d.d.				↑
SID banka, d.d.				↓
Plinovodi, d.o.o.				–
Slovenske železnice, d.o.o.				↓
Slovenski državni holding, d.d.				↓
Pošta Slovenije, d.o.o.				↑
Lek, d.d.				↑
Vzajemna, d.v.z.				↓
Krka, d.d.				↓
Luka Koper, d.d.				–
Zavarovalnica Triglav, d.d.				–
Telekom, d.d.	N/A			–
Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o.	N/A			↓
Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d.	N/A			–
GEN Energija, d.o.o.	N/A			–
JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o.	N/A	N/A		–

Tabela 2: Kakovost poročanja o človekovih pravicah

Tudi tokrat opazamo, da podjetja, ki so bila v analizo vključena na novo (letos samo JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o.), v splošnem bolj poglobljeno poročajo o skrbnem pregledu, kar nakazuje na njihovo boljše razumevanje tematike. Sicer pa

opažamo upad kakovosti poročanja o človekovih pravicah. Le manjše število podjetij je naredilo korak naprej – največji napredek pri poročanju je naredilo podjetje BTC, d.d., ki do zdaj sploh ni poročalo o človekovih pravicah.

Dvanajst podjetij (Krka, d.d., Vzajemna, d.v.z., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Telekom Slovenije, d.d., Lek, d.d., Pošta Slovenije, d.o.o., Luka Koper, d.d., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d., Plinovodi, d.o.o., SID banka, d.d. in BTC, d.d.) se pri poročanju sklicuje na podpis Zaveze za spoštovanje človekovih pravic v okviru NAN.

3.2.2. Skrbni pregled in vrednostna veriga

Struktura skrbnega pregleda, odgovorne osebe ter politike, ki urejajo to področje

Področje človekovih pravic najpogosteje ureja Kodeks delovanja podjetja, in sicer kar pri desetih podjetjih. Posamezna podjetja naštevajo še dokumente in politike, kot so Pravilnik o varovanju dostojanstva, Pravilnik o spoštovanju človekovih pravic, Pravilnik o mobingu in trpinčenju na delovnem mestu, Listina raznolikosti ipd. Kljub temu pa ni razvidno, kako podjetja te dokumente povezujejo s procesom skrbnega pregleda.

Službi, ki sta najpogosteje omenjeni v povezavi z varovanjem človekovih pravic, sta služba za skladnost poslovanja, etiko in integriteto ter kadrovska služba. Pravzaprav vsako podjetje na svoj način vključuje vsebine človekovih pravic v svoj upravljavski sistem ter v svoje politike ter dokumente.

Identifikacija vplivov na človekove pravice

Identifikacija vplivov na okolje in človekove pravice je drugi korak skrbnega pregleda, za razvojem politike spoštovanja človekovih pravic in strategije trajnostnega razvoja. Vplivi so lahko potencialni ali dejanski, negativni ali pozitivni, podjetja pa jih lahko povzročajo sama, k njim prispevajo ali pa so vpletena preko svojih poslovnih razmerij. Pri tem je zelo pomembno, da razumemo razliko med vplivi, ki jih ima podjetje na okolje in družbo, ter vplivi iz okolja in družbe, ki vplivajo na poslovanje podjetja (t. i. dvojna pomembnost iz poročanja CSRD). **Skrbni pregled glede trajnostnosti, kot je opredeljen v UNGP in CSDDD, vključuje izključno vplive, ki jih ima podjetje navzven.** Tudi v naši analizi smo preverjali le poročanje podjetij o vplivih, ki jih imajo navzven. **Analiza je pokazala, da poročila podjetij ne razločujejo jasno med vplivi podjetja na okolje in družbo ter vplivi, ki jih imajo okoljski in družbeni dejavniki na podjetje.** Podobno tudi ni razvidno, kdaj podjetja poročajo o prepoznanih tveganjih za svoje poslovanje in kdaj o tveganjih za človekove pravice in okolje, ki jih s svojim poslovanjem povzročajo sama. V analizi smo najprej preverili, katera podjetja so prepoznala svoje vplive, nato pa še, katera med njimi te vplive povezujejo tudi s konkretnimi človekovimi pravicami in zaščito okolja.

Podjetje	Jasna identifikacija vplivov na okolje in družbo ²⁸	Potencialna povezava med vplivi in človekovimi pravicami (predvsem v povezavi z zaposlenimi)	Jasna povezava med vplivi in človekovimi pravicami (predvsem v povezavi z zaposlenimi)
BTC, d.d.	DA	DA	NE
Plinovodi, d.o.o.	NE	NE	NE
Vzajemna, d.v.z.	NE	NE	NE
Slovenski državni holding, d.d.	NE	NE	NE
Slovenske železnice, d.o.o.	DA	NE	NE
SID banka, d.d.	DA	NE	NE
Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o.	NE	DA	NE
Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d.	NE	DA	NE
Lek, d.d.	NE	NE	NE
Komunala Slovenj Gradec d.o.o.	DA		
Pošta Slovenije, d.o.o.	DA	DA	NE
GEN energija, d.o.o.	DA	NE	NE
Telekom Slovenije, d.d.	DA	DA	NE
Krka, d.d.	DA	DA	DA
Luka Koper, d.d.	DA	DA	DA
Zavarovalnica Triglav, d.d.	DA	DA	DA

Tabela 3: Identifikacija vplivov

Ugotavljamo, da večina podjetij prepoznava svoje vplive na okolje in družbo, a le redko te vplive dovolj jasno povežejo tudi s človekovimi pravicami. Prepoznavanje vpliva je prvi korak, a je treba nato te vplive kategorizirati (v pozitivne/negativne, potencialne/dejanske, z kratkoročnimi/dolgoročnimi učinki, popravljive/nepopravljive) ter oceniti njihovo verjetnost in resnost. Ocena resnosti določenega vpliva pa je odvisna tudi od tega, ali obstaja dejanska ali morebitna povezava med vplivom in človekovimi pravicami. Nobeno od pregledanih poročil ni vključevalo kategorizacije ali ocene verjetnosti in resnosti vplivov.

Samo dve podjetji, Luka Koper, d.d. in Zavarovalnica Triglav, d.d., v določenih delih svoje vplive jasno povežeta s človekovimi pravicami, pri čemer je tudi pri obeh navedenih podjetjih ta povezava omejena le na vplive ter človekove pravice, povezane z zaposlenimi. Izjema so prepoznani vplivi na lokalno skupnost s strani Luke Koper. Podobno je tudi pri ostalih podjetjih, ki so identificirala vplive in prepoznala tveganja v zvezi s človekovimi pravicami. Slednje se bolj kot ne nanašajo

28 Kakovosti, celovitosti in uravnoteženosti identifikacije vplivov nismo ocenjevali. Za pozitivno oceno je bilo dovolj, da je bil v poročanju zaznan premislek ali pa celo predstavljen postopek identifikacije vplivov in pomembnih vsebin, na katere ima podjetje vpliv.

le na zaposlene v podjetju, vplivi na človekove pravice ostalih deležnikov pa so omenjeni le na kratko ali pa sploh niso. V Tabeli 5 so predstavljeni načini, na katere omenjena podjetja povežejo vplive s človekovimi pravicami.

Podjetje	Pomembna vsebina, prepoznana s strani podjetja	Človekove pravice, povezane s to vsebino	Primer kazalnikov
Luka Koper, d.d.	Varnost in zdravje pri delu	Pravica do življenja Pravica do zdravja Pravica do počitka in prostega časa	Število smrti Ukrepi za promocijo zdravja Število poškodb pri delu Število zdravniških pregledov Izkoriščenost letnega dopusta Izplačilo regresa za letni dopust
	Emisije prahu v ozračje Emisije hrupa	Pravica do zdravega življenjskega okolja	Raven hrupa Koncentracija prašnih delcev Število onesnaženj Kakovost pitne vode
Zavarovalnica Triglav, d.d.	Enake možnosti za razvoj in nagrajevanje zaposlenih	Pravica do dostojanstva pri delu Pravica do nediskriminacije	Število prijav nedopustnih ravnanj
Krka, d.d.	Široka dostopnost zdravil	Pravica do zdravstvene oskrbe	Število registracijskih postopkov na recept ali brez recepta

Tabela 4: Prepoznane vsebine in povezava s človekovimi pravicami

Pritožbeni mehanizem

Večina podjetij, ki poroča o človekovih pravicah, ima vzpostavljen mehanizem za pritožbe, povezane s kršenjem človekovih pravic, npr. pritožbe glede neetičnih ravnanj v podjetju ali pritožbeni mehanizem na področju mobinga. A tretjina podjetij, ki so podpisala NAN, človekovih pravic ne povezuje s svojimi vplivi, pritožbenega mehanizma pa sploh ne omenja, čeprav je slednji ključen del naslavljanja vplivov na človekove pravice in okolje ter izvajanja skrbnega pregleda.

Obstoj pritožbenega mehanizma v poročilu – jasno povezano s kršenjem človekovih pravic	Podjetje	Število podjetij (od skupno 16)
Obstoj pritožbenega mehanizma	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Pošta Slovenije, d.o.o., Zavarovalnica Triglav, d.d., GEN energija, d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Telekom Slovenije, d.d., Triglav Zdravstvena zavarovalnica, d.d.	9
Brez pritožbenega mehanizma	Lek, d.d., Plinovodi, d.o.o., SID banka, d.d., Slovenske železnice, d.o.o., Slovenski državni holding, d.d., Vzajemna, d.v.z., JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o.	7

Tabela 5: Pritožbeni mehanizmi

Po smernicah UNGP in OECD bi morala podjetja ob poročanju o pritožbenih mehanizmih navajati tudi konkretne podatke o kršitvah in prijave. Od vseh pregledanih podjetij jih manj kot polovica poroča o konkretnem številu prijav.

Če delavci in delavke ne uporabljajo pritožbenega mehanizma ali je pritožb zelo malo, je možno, da pritožbeni mehanizem ni zastavljen kot uporabno (ali varno) orodje za prijavljanje nepravilnosti. Zato bi morala podjetja v procesu skrbnega pregleda sproti ocenjevati uporabnost in varnost pritožbenih mehanizmov.

Zavedati se moramo, da imajo najranljivejše skupine pogosto najslabši dostop do varnih pritožbenih mehanizmov. Razlogi za to so lahko različni, na primer jezik, tehnična dostopnost, varnost mehanizmov, obstoječa možnost anonimne prijave, ali sploh zavedanje, da tak mehanizem obstaja. Kršitvam človekovih pravic so največkrat podvrženi najranljivejši posamezniki, npr. primer delavci migranti, zaposleni v matičnih podjetjih, ter delavci in lokalne skupnosti v vrednostnih verigah podjetij, ki so od matičnih podjetij bolj oddaljeni.²⁹ Za učinkovitost pritožbenega mehanizma so torej nujne aktivnosti, kot sta ozaveščanje in aktivno vključevanje najranljivejših skupin v načrtovanje in evalvacijo učinkovitosti takih mehanizmov.

Celostni pregled vrednostne verige

Podjetja človekove pravice najpogosteje povezujejo s svojimi neposrednimi vplivi na zaposlene, v manjšem obsegu pa tudi z vplivi na kupce in lokalno skupnost. Res je sicer, da lahko organizacije na zagotavljanje človekovih pravic načeloma najbolj vplivajo ravno v okviru lastnih dejavnosti in med zaposlenimi, a ker se med seboj razlikujejo in ker so okoliščine v vrednostnih verigah specifične, imajo lahko pomembne vplive na človekove pravice tudi drugje (ISO 26000, 2010³⁰).

Pogosto se najhujše kršitve dogajajo ravno vzdolž vrednostnih verig podjetij. Skrbni pregled, pri katerem je identifikacija vplivov in tveganj omejena zgolj na lastne dejavnosti podjetja, je izjemno pomanjkljiv. Potrebna je ocena vplivov vzdolž celotne vrednostne verige, ki ji sledi ocena možnosti vpliva podjetja na akterje, ki tveganja povzročajo. Če to ni podjetje samo, mora uporabiti svoj vpliv in izvesti ukrepe za izboljšave skupaj s poslovnimi partnerji, potencialnimi povzročitelji tveganj. Če je vpliv podjetja omejen, pa ga mora podjetje poskusiti okrepiti, kar lahko naredi s sodelovanjem z drugimi podjetji, ki prav tako sodelujejo s potencialnim povzročiteljem tveganja. Ker je pri identifikaciji tveganj treba upoštevati vplive kršitev, nujnost in nepopravljivost škode, bo podjetje včasih obvezano nasloviti tudi tveganja, pri katerih ima manj vpliva kot v lastnih dejavnostih. Če se izkaže, da podjetje ne more vplivati na omejevanje kršitev, ali če poslovni partnerji pri tem ne želijo sodelovati, bi moralo podjetje poslovni odnos prekiniti (UNGP).

29 <https://www.hrw.org/report/2016/05/30/human-rights-supply-chains/call-binding-global-standard-due-diligence>

30 ISO 26000, 2010: Smernice za družbeno odgovornost: <https://www.iso.org/standard/42546.html>

Poročanje o spoštovanju človekovih pravic v vrednostni verigi	Podjetje poveže človekove pravice z vrednostno verigo, čeprav o tem ne poroča natančno	Dodatna obrazložitev	Število podjetij (od skupno 16)
V nabavnih verigah podjetij (npr. pridobivanje surovin)	/	/	0
Pri dobaviteljih in pogodbenih partnerjih	Krka, d.d. ³¹ , Pošta Slovenije, d.o.o., Zavarovalnica Triglav d.d., Luka Koper d.d.; Telekom d.d., Triglav Zdravstvena zavarovalnica d.d., Slovenske železnice d.o.o.	Podjetja poročajo o klavzulah v pogodbah ter o pregledih in ocenjevanju dobaviteljev, ni pa identificiranih vplivov na ČP pri dobaviteljih ali v nabavni verigi ter poročanja o aktivnostih za naslavljanje potencialnih ali dejanskih kršitev.	8
Med odvisnimi družbami – družbami v skupini, družbami v upravljanju, v podružnicah in na proizvodnih lokacijah v tujih državah	Luka Koper d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d., Pošta Slovenije, d.o.o., Krka, d.d., Telekom, d.d.	Podjetja npr. poročajo, da pravila glede spoštovanja človekovih pravic veljajo tudi za odvisne družbe in da spoštujejo lokalno zakonodajo. Le Luka Koper, d.d. v zvezi z izvajalci poroča o konkretnih aktivnostih, ki so bile sprejete tudi v zvezi s spoštovanjem človekovih pravic.	5
Med zaposlenimi oz. znotraj podjetja	Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Pošta Slovenije, d.o.o., Zavarovalnica Triglav, d.d., GEN energija, d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Telekom Slovenije, d.d., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d.	Podjetja bolj ali manj dobro ocenjujejo vplive na zaposlene, povezane s človekovimi pravicami, ter o njih poročajo.	8
Spoštovanje človekovih pravic in vplivi med ostalimi deležniki – kupci, potrošniki, lokalno skupnostjo, okoljem ... (vrednostne verige)	Luka Koper, d.d., Krka, d.d.	Luka Koper, d.d. – človekove pravice, povezane z lokalno skupnostjo; Krka, d.d. – kupci, dostop do zdravil	2

Tabela 6: Poročanje o spoštovanju človekovih pravic v vrednostni verigi

Kot je pokazala analiza, podjetja razumejo, da lahko do kršenja človekovih pravic prihaja tudi v vrednostnih verigah, in ne samo med lastnimi zaposlenimi. Da se zavarujejo pred soudeležbo pri kršenju človekovih pravic, pogosto vključujejo pogodbene klavzule glede spoštovanja človekovih pravic. Redka med njimi naredijo

31

Krka že drugo leto zapored poroča, da pogodbe, ki jih sklepa s poslovnimi subjekti, še ne vsebujejo določb o spoštovanju človekovih pravic, je pa njihovo spoštovanje določeno v Kodeksu ravnanja Krke. Podjetje ne poroča o napredku na tem področju.

še korak naprej ter periodično ocenjujejo svoje dobavitelje z vidika spoštovanja človekovih pravic. Poleg tega podjetja nalagajo odgovornost spoštovanja človekovih pravic tudi svojim odvisnim družbam in se pri sklicujejo na spoštovanje lokalne zakonodaje v okolju, kjer delujejo njihove odvisne družbe. Pri tem velja opozoriti na to, da je spoštovanje zakonodaje nujno samo po sebi in ga zato ne bi smeli obravnavati kot družbeno odgovorno ravnanje. Smernice UNGP ter koncept odgovornosti podjetij za človekove pravice in okolje v svojih vrednostnih verigah so bili razviti prav zato, ker lokalne zakonodaje ne zagotavljajo dovolj zaščite na globalni ravni.

3.2.3. Poročanje o konkretnih človekovih pravicah ter vplivih na okolje in podnebne spremembe

Tretji sklop se nanaša na poročanje o konkretnih človekovih pravicah in vplivih na okolje in podnebne spremembe ter z njimi povezane kazalnike. Kot omembe človekovih pravic smo šteli le izrecne navedbe posamezne pravice. V kolikor je podjetje npr. poročalo o varnosti in zdravju delavcev in tega ni povežalo npr. s pravico do varnosti in zdravja pri delu, pravico do življenja ali pravico do počitka, tega nismo šteli kot poročanje o omenjenih človekovih pravicah, razen če so bili v zvezi s tem prikazani jasni koraki vključitve v skrben pregled.

Že tretje leto zapored opažamo, da nekatera podjetja, kot na primer Krka, d.d., poročajo, da so v njihovem delovanju prepovedane »vse oblike nepoštenega in nedovoljenega dela«. Taka izjava je zavajajoča, saj ni pravno definirana in ne nosi nobenega pomena v smislu zaščite delavskih pravic. Takšno izjavo je mogoče razumeti kot zaščito pred prisilnim delom, kar pa ni.

V poročilih za leto 2023 konkretne človekove pravice omenja več podjetij kot leto prej (v poročilih za leto 2022). Tako je na primer prepoved prisilnega dela in izkoriščanja delovne sile lani omenilo le eno podjetje, letos pa pet. Več je tudi omemb pravice do svobode združevanja in kolektivnega pogajanja ter pravice do zdravega življenjskega okolja. Takšnih omemb je še vedno malo, vendar je opazen napredek v poročanju.

Človekove pravice, vključene v letno poročilo	Število in naziv podjetij, ki poroča o tem (od skupno 16)	
Prednostne pravice, prepoznane v NAN		
Spodbujanje enakih možnosti in nediskriminacije	BTC, d.d., Lek, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Pošta Slovenije, d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., GEN energija, d.o.o., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d., Telekom, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d., JP komunalna Slovenj Gradec, d.o.o.	13
Varstvo temeljnih delavskih pravic (s poudarkom na prekarnem delu)	Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., GEN energija, d.o.o.	4
Prepoved prisilnega dela in izkoriščanja delovne sile	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Telekom, d.d.	5

Svoboda združevanja in pravica do kolektivnega pogajanja	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., Telekom, d.d.	6
Preprečevanje trgovine z ljudmi		0
Druge človekove pravice		
Pravica do zdravega življenjskega okolja	Luka Koper, d.d., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., Telekom, d.d., JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o.	5
Svoboda govora, svoboda izražanja	Krka, d.d., Luka Koper, d.d., GEN energija, d.o.o.	3
Pravica do socialne varnosti	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do življenja	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do dela	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do enakega plačila za enako delo	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do izobrazbe	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do organiziranja sindikalnega delovanja, participacije in stavke	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do družinskega življenja	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do zdravja	Luka Koper, d.d.	1
Pravica do počitka in prostega časa	Luka Koper, d.d., Slovenske železnice, d.o.o.	2
Pravica do varnosti osebnih podatkov, varnost zasebnosti	Telekom, d.d., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o.	2
Pravica do vode	JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o.	1

Tabela 7: Poročanje o človekovih pravicah

Poleg poročanja o konkretnih človekovih pravicah, ki smo jih identificirali v letnih poročilih, smo analizirali še poročanje podjetij o vplivih na okolje, kakor so opisani v okviru standardov ESRS. Gre za vplive podjetij na upravljanje, okolje in družbena vprašanja. Rezultati sicer ne ponujajo uvida v kakovost poročanja o posameznih vsebinah, ampak kažejo samo, ali je bila posamezna vsebina v poročilu obravnavana. Ker se vsebine med seboj močno prepletajo in ker podjetja še ne poročajo po enotnih standardih, je bilo tako npr. za poročanje o podnebnih spremembah dovolj že to, da je podjetje naslovlilo vprašanje emisij, rabe energije ipd.

Pri poročanju o emisijah se vpliv podjetja deli na obsege 1, 2 in 3. **Emisije obsega 1** zajemajo emisije iz virov, ki jih ima organizacija v lasti ali jih neposredno nadzira – na primer izgorevanje goriva v voznem parku. **Emisije obsega 2** vključujejo vse emisije toplogrednih plinov, ki nastanejo pri proizvodnji energije, kupljene od drugega subjekta. To vključuje emisije iz proizvodnje kupljene električne energije, toplote, pare ali hlajenja. **Emisije obsega 3** zajemajo vse posredne emisije toplogrednih plinov, ki nastanejo zaradi dejavnosti podjetja, vendar viri emisij niso v neposredni lasti ali pod neposrednim nadzorom podjetja. To med drugim vključuje emisije, ki nastanejo v dobavni verigi, emisije iz prometa, emisije zaradi uporabe prodanih izdelkov in emisije zaradi ravnanja z odpadki.

Okoljski, socialni in upravljavski dejavniki ter emisije	Število in naziv podjetij (od skupno 16), ki omenjajo te dejavnike ali o njih poročajo	
Okolje		
Podnebne spremembe	BTC, d.d., Krka, d.d., Lek, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Pošta Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., GEN energija, d.o.o., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d., SID banka, d.d., Telekom, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d.	12
Poročanje o emisijah obsega 1 (podnebne spremembe)	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Pošta Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., GEN energija, d.o.o., SID banka, d.d., Telekom, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d.	11
Poročanje o emisijah obsega 2 (podnebne spremembe)	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Pošta Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., SID banka, d.d., Telekom, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d.	9
Poročanje o emisijah obsega 3 (podnebne spremembe)	Luka Koper, d.d., SID banka, d.d., Telekom, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d.	4
Onesnaževanje	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Pošta Slovenije, d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., Vzajemna, d.v.z., GEN energija, d.o.o., SID banka, d.d., Telekom, d.d., Zavarovalnica Triglav, d.d.	13
Voda in morski viri	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o., GEN energija, d.o.o., Telekom d.d., JP komunala Slovenj Gradec, d.o.o.	8
Biodiverziteteta in ekosistemi	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Slovenske železnice, d.o.o.	5
Raba virov in krožno gospodarstvo	BTC, d.d., Krka, d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi, d.o.o., Pošta Slovenije, d.o.o., SID banka, d.d., GEN energija, d.o.o., Telekom, d.d.	8

Tabela 8: Okoljski, družbeni in upravljavski dejavniki ter emisije

Dve tretjini podjetij poroča o podnebnih spremembah, predvsem v povezavi z emisijami toplogrednih plinov, pa tudi o onesnaževanju. Presenetljivo veliko število podjetij že poroča o emisijah, pri čemer pa gre najpogosteje za emisije obsega 1 in 2. Le štiri podjetja poročajo o emisijah obsega 3, med njimi pa ni podjetij, ki trgujejo z nafto ali plinom (GEN energija, d.o.o. in Plinovodi, d.o.o.), katerih vpliv v obsegu 3 je največji. Na splošno pri večini podjetij, ne glede na sektor, emisije iz obsega 3 predstavljajo 65–95 % ogljičnega odtisa,³² zato omejeno poročanje o emisijah obsega 3 vzbuja skrb.

4. Zaključek in priporočila

Prva podjetja so prostovoljno zavezo za izvajanje skrbnega pregleda na področju človekovih pravic in okolja podpisala že pred petimi leti – leta 2019. Kljub temu zdaj že tretja analiza poročanja podjetij o izvajanju skrbnega pregleda kaže le omejen napredek. V letošnji analizi poročil za leto 2023 celo ocenjujemo, da so pri poročanju napredovala le tri podjetja, poročanje sedmih je ostalo enako, šest pa jih poroča manj kakovostno, kot so poročala za leto 2022.

Ugotavljamo, da večina podjetij prepoznava svoje vplive na okolje in družbo, a le redko te vplive dovolj jasno poveže tudi s človekovimi pravicami. Prepoznava vplivov sama po sebi namreč ni dovolj, saj morda biti ocena/analiza vplivov strukturirana in mora vključevati vse deležnike, vsebovati pa mora tudi oceno verjetnosti in resnosti vplivov. Le tri podjetja v določenih delih svoje vplive jasno povežejo tudi s konkretnimi vplivi na človekove pravice.

Ocena vplivov delovanja podjetja je z nekaj izjemami še vedno osredotočena predvsem na zaščito človekovih pravic lastnih zaposlenih. Podjetja svoje vplive na človekove pravice pogosto povezujejo le z zaposlenimi, medtem ko vplive na človekove pravice ostalih deležnikov omenjajo le na kratko ali pa jih sploh ne.

Tudi pri oceni tveganj za zaposlene **podjetja, z nekaj izjemami, omenjajo le človekove pravice, ki so navedene med prednostnimi nalogami NAN**, kar kaže, da ne opravljajo svoje ocene, ki bi bila relevantna za specifične okoliščine podjetja.

Kljub zavezi podjetja ne izvajajo procesa skrbnega pregleda. Mehanizem zaznave, preprečevanja in odprave tveganj, povezanih z negativnimi vplivi na človekove pravice, ni jasno predstavljen v nobenem poročilu. Le eno podjetje je poročalo o korakih skrbnega pregleda v povezavi z oceno tveganj na področju varstva in zdravja pri delu.

Poročanje o pritožbenem mehanizmu je pogosto skopo. Čeprav večina podjetij poroča, da imajo mehanizme za pritožbe, večinoma ne poročajo o številu prejetih pritožb, nobeno pa ne poroča o morebitnih ukrepih kot odziv v primeru utemeljene pritožbe.

Podjetja ne prepoznajo vplivov in tveganj, povezanih s človekovimi pravicami v vrednostnih verigah ali drugih državah delovanja. Le tretjina se jih zavaruje s klavzulami v pogodbah za dobavitelje in kodeksih delovanja, ki naj bi veljali za vse odvisne družbe. Redka naredijo korak naprej ter periodično ocenjujejo svoje dobavitelje z vidika spoštovanja človekovih pravic. Nobeno podjetje pa tveganj za človekove pravice in okolje v njihovi vrednostni verigi ne vključuje v oceno tveganj ali matriko bistvenosti.

Konkretne človekove pravice so omenjene v več poročilih za leto 2023 v primerjavi s poročili za leto 2022. Delež podjetij, ki jih omenjajo, je še vedno nizek, vendar je opazen napredek. Prepoved prisilnega dela in izkoriščanja delovne sile je bila v letu 2023 omenjena le v enem poročilu, v letu 2024 pa v petih. Pogostejše so tudi

omembe pravice do svobode združevanja in kolektivnega pogajanja ter pravice do zdravega življenjskega okolja.

Večina podjetij v svojih poročilih omenja tudi podnebne spremembe ter poroča o onesnaževanju in emisijah obsega 1 in 2, le štiri podjetja pa poročajo tudi o emisijah obsega 3. Glede na to, da podjetja povzročijo največ emisij v obsegu 3, je to pomembna vrzel v poročanju o vplivu podjetij na podnebne spremembe, ki lahko vodi tudi v zavajajoče poročanje.

4.1. Priporočila

Letošnja analiza skupaj s predhodnimi kaže na zelo omejeno izvajanje prostovoljne zaveze, ki je povezana s slovenskim Nacionalnim akcijskim načrtom za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu. Raziskava jasno kaže, da prostovoljna zaveza ne vodi v potrebne spremembe v poslovanju podjetij.

Zato je ključno, da se v slovensko zakonodajo smiselno in ambiciozno prenese direktiva o skrbnem pregledu glede trajnostnosti (CSDDD). Rok za prenos direktive je 26. julij 2026. Do takrat imajo slovenski odločevalci čas za sodelovanje z predstavniki relevantnih deležniških skupin, s ciljem zagotovitve zakonske odgovornosti podjetij za njihove vplive v globalnih vrednostnih verigah. Posebnega pomena je predvsem vključevanje ranljivih skupin ali njihovih predstavnikov.

V luči prihajajoče zakonodaje bi bilo treba tudi ponovno oceniti primernost Nacionalnega akcijskega načrta za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu. Nova zakonska obveza izvajanja skrbnega pregleda v podjetjih bo vplivala na odgovornosti države na področju varovanja človekovih pravic in okolja v gospodarstvu, kar bi moral odražati tudi posodobljen načrt.

Na podlagi treh zaporednih analiz poročanja podjetij, ki so podpisala prostovoljno zavezo za izvajanje skrbnega pregleda, predlagamo premislek o smiselnosti oblike prostovoljne zaveze v tej obliki. Potreben bi bil vsaj osnoven okvir nadzora izvajanja s strani podjetij. Večina podjetij, ki so podpisala zavezo, bo v skladu z direktivo CSRD naslednje leto, v poročilih za leto 2024, že obvezanih poročati o opravljenem skrbnem pregledu. V petih letih svojega obstoja prostovoljna zaveza ni vodila do bistvenega napredka pri poročanju podjetij o izvajanju skrbnega pregleda ali celo delov skrbnega pregleda, kot je na primer ocena tveganj. Obstaja tveganje, da zaveza brez nadzora njenega izvajanja nekaterim podjetjem služi le kot orodje za zeleno zavajanje, saj se podjetja lahko sklicujejo nanjo, ne da bi to podprla s konkretnimi aktivnostmi.

Priloga 1:

Podpisniki zaveze k spoštovanju človekovih pravic po letu podpisa

	Podjetje	Leto podpisa
1.	BTC, d.d.	31. 5. 2019
2.	Krka, d.d.	31. 5. 2019
3.	Lek, d.d.	31. 5. 2019
4.	Luka Koper, d.d.	31. 5. 2019
5.	Plinovodi, d.o.o.	31. 5. 2019
6.	Pošta Slovenije, d.o.o.	31. 5. 2019
7.	Slovenski državni holding, d.d.	31. 5. 2019
8.	Vzajemna, d.v.z.	31. 5. 2019
9.	Zavarovalnica Triglav, d.d.	31. 5. 2019
10.	Slovenske železnice, d.o.o.	31. 5. 2019
11.	SID banka, d.d.	16. 7. 2019
12.	Telekom Slovenije, d.d.	28. 1. 2020
13.	Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d.	9. 10. 2020
14.	GEN energija, d.o.o.	26. 8. 2020
15.	JP Komunala Slovenj Gradec, d.o.o.	28. 9. 2020
16.	Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o.	29. 12. 2020
17.	Energija plus, d.o.o.	5. 1. 2021
18.	Loterija Slovenije, d.d.	23. 3. 2021
19.	B+N SL Facility Services, d.o.o.	29. 3. 2022
20.	ORO, d.o.o.	18. 4. 2022
21.	Elektro Ljubljana, d.d.	17. 8. 2022
22.	DRI upravljanje investicij, d.o.o.	27. 12. 2022
23.	NLB, d.d.	3. 1. 2023
24.	Elektro Gorenjska, d.d.	30. 3. 2023
25.	Uradni list Republike Slovenije	8. 5. 2023
26.	Elektro Maribor, d.d.	2. 10. 2023
27.	Kapitalska družba PIZ, d.d.	25. 10. 2023
28.	Novartis, d.o.o.	23. 1. 2024
29.	EOS KSI, d.o.o.	29. 5. 2024

/ Priloga 2:

Vprašalnik za ocenjevanje trajnostnih poročil organizacij

I. Splošna vprašanja o poročanju o spoštovanju človekovih pravic

Prvi sklop vprašanj, predstavljen v Tabeli 1 spodaj, se nanaša na vprašanje, ali podjetje poroča o trajnostnosti in človekovih pravicah ter na kakšen način. Cilj tega sklopa je ugotoviti, ali organizacija poroča o človekovih pravicah in o svoji javni zavezanosti k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju.

Vprašanje	Ocena	Kako?
Ali podjetje v letnem poročilu poroča o trajnostnosti?	Da/Ne	
So bili pri poročanju uporabljeni kakšni standardi ali smernice poročanja? Če da, kateri?	Da/Ne	
Ali je organizacija v letno ali trajnostno poročilo vključila razkritja s področja človekovih pravic? Če da, kako?	Da/Ne	Omemba
		Naslovljeno poglavje
		Drugače
Ali je organizacija omenila Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju kot del slovenskega Nacionalnega akcijskega načrta za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu?	Da/Ne	

Tabela 1: Splošna vprašanja o trajnostnemu poročanju in vključevanju človekovih pravic v poročanje organizacij

II. Informacije o izvajanju skrbnega pregleda na področju človekovih pravic in njegovem obsegu

Drugi sklop vprašanj je povezan s kakovostjo poročanja o človekovih pravicah, kot je predstavljeno v Tabeli 2. Če je kakovost poročanja ocenjena kot nizka, to ne pomeni nujno, da organizacija ne izvaja aktivnosti na področju spoštovanja človekovih pravic. Lahko pa kaže na nizko stopnjo razumevanja človekovih pravic in predvsem načela transparentnosti znotraj organizacije. Namen vprašanj je prepoznati pristop k upravljanju področja varovanja človekovih pravic v konkretni organizaciji.

V drugem sklopu analize poleg človekovih pravic pregledujemo tudi poročanje podjetij o okoljskih vidikih in podnebnih spremembah. Sklop temelji na štirih načelih poročanja standardov GRI, ki opredeljujejo kakovost poročanja (vključevanje deležnikov, trajnostni kontekst, bistvenost in popolnost), načelih in smernicah ISO 26000 ter procesu skrbnega pregleda, kot je opredeljen v Nacionalnem akcijskem načrtu.

Vprašanje	Pojasnilo	Ocena (1 - nezadostno poročanje, 5 - kakovostno poročanje)
Ali in kako podjetje poroča o vplivih na človekove pravice, okolje in podnebne spremembe?	Ali in kako podjetje prepoznava svoje vplive na človekove pravice, okolje in podnebne spremembe?	
Ali sta pristop vodenja/upravljanja in postopek skrbnega pregleda omenjena v poročilu in kako dobro sta predstavljena?	<p>Kako poročilo izkazuje zavezo organizacije in njenega vodstva k spoštovanju človekovih pravic?</p> <p>Ali je organizacija človekove pravice prepoznala kot pomembne in kakšen je bil postopek?</p> <p>Ali je organizacija poročala o postopku skrbnega pregleda?</p> <p>Ali so človekove pravice del politik in dokumentov organizacije (na primer kodeksa ravnanja)?</p> <p>Ali so ti dokumenti navedeni v poročilu? Če ne, ali so sicer dostopni javnosti? Kdo je odgovoren za področje človekovih pravic?</p> <p>Ali organizacija poroča o človekovih pravicah kot procesu obvladovanja tveganj? (Ali ima organizacija mehanizem, ki lahko zazna kršitve človekovih pravic; odzivni protokol; mehanizem, s katerim ublaži ali popravi škodo?)</p> <p>Ali ima organizacija vzpostavljen mehanizem za pritožbe? Ali so razkrili število in naravo pritožb ali vključili kakšno drugo posebno razkritje?</p> <p>Ali so bili zaposleni deležni usposabljanja na temo človekovih pravic? Če da, kolikšen delež zaposlenih?</p> <p>Ali so razkrili število dejavnosti, ki so bile predmet pregledov na področju človekovih pravic ali ocene učinka, ali pomembne investicijske sporazume in pogodbe, ki vključujejo klavzule o človekovih pravicah ali ki so bile podvržene preverbi/pregledu na področju človekovih pravic?</p>	
Ali je obseg poročanja jasen? Ali je organizacija upoštevala vsa pomembna dejstva in svoje področje vpliva?	<p>Ali je organizacija upoštevala vpliv vzdolž celotne vrednostne verige?</p> <p>Ali so upoštevana vsa relevantna dejstva? Ali so identificirana potencialna in dejanska tveganja, kot tudi skupine, ki bi lahko bile deležne kršitev človekovih pravic v poslovnih procesih?</p> <p>Kako se organizacija izogiba vpletenosti v kršitve človekovih pravic? Ali organizacija spodbuja spoštovanje človekovih pravic tudi med svojimi pogodbenimi partnerji? Če da, kako?</p>	

Tabela 2: Vprašanja o izvajanju skrbnega pregleda spoštovanja človekovih pravic in njegovem obsegu

III. Ocena kakovosti poročanja o konkretnem vprašanju človekovih pravic

V tretjem sklopu vprašanj, predstavljenem v Tabeli 3, smo preverjali poročanje o specifičnih človekovih pravicah, okoljskih standardih in podnebnih spremembah. Kot vodilo za ta sklop so bile upoštevane prednostne naloge slovenskega Nacionalnega akcijskega načrta.

Vprašanje	Ocena in komentarji	
Ali je organizacija poročala o posameznem vprašanju s področja človekovih pravic?	Da/Ne	
O katerih vprašanjih s področja človekovih pravic je organizacija poročala?	Spodbujanje enakih možnosti in nediskriminacije	Da/Ne Vključi komentar
	Varstvo temeljnih pravic pri delu (npr. prekarno delo)	Da/Ne
	Prepoved prisilnega dela in izkoriščanja delovne sile	Da/Ne
	Svoboda združevanja in pravica do kolektivnega pogajanja	Da/Ne
	Varstvo okolja in trajnostni razvoj	Da/Ne
	Preprečevanje trgovine z ljudmi	Da/Ne
	Je organizacija v svojem poročilu identificirala druga vprašanja s področja človekovih pravic?	Da/Ne Če da, katera?
O katerih okoljskih vsebinah je poročalo podjetje?		
Podnebne spremembe	Da/Ne	
Poročanje o emisijah obsega 1 (podnebne spremembe)	Da/Ne	
Poročanje o emisijah obsega 2 (podnebne spremembe)	Da/Ne	
Poročanje o emisijah obsega 3 (podnebne spremembe)	Da/Ne	
Onesnaževanje	Da/Ne	
Voda in morski viri	Da/Ne	
Biodiverziteta in ekosistemi	Da/Ne	
Raba virov in krožno gospodarstvo	Da/Ne	

Tabela 3: Vprašanja, povezana s kakovostjo poročanja o konkretnih človekovih pravicah

Poročanje slovenskih podjetij o skrbnem pregledu na področju človekovih pravic, okolja in podnebnih sprememb

Analiza letnih poročil podpisnikov Zaveze
k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju

Avtorici: Elena Lunder, Živa Lopatič

Uredila: Živa Kavka Gobbo

Izdajatelj: Focus, društvo za sonaraven razvoj

Sedež: Maurerjeva 7, Ljubljana

Pisarna: Trubarjeva 50, Ljubljana

Telefon: +386 1 515 40 80

info@focus.si

www.focus.si

Oblikovanje: Luka Pajntar, kaloop.si

Publikacija je brezplačna.

Publikacija je v elektronski obliki dostopna na povezavi <https://focus.si/publikacija/analiza-letnih-porocil-podpisnikov-zaveze-k-spostovanju-clovekovih-pravic-pri-poslovanju/>.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 219969027](https://nuk.urn.si/urn:nbn:si:zb:COBISS.SI-ID-219969027)

ISBN 978-961-96494-8-0 (PDF)

